

Partimotion

Motion till riksdagen 2015/16:1481

av Jan Björklund m.fl. (FP)

Barns rättigheter

Förslag till riksdagsbeslut

1. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att barn i rättsprocesser och utredningar ska mötas av personer med särskild barnkompetens och tillkännager detta för regeringen.
2. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att den som hör eller förhör barn ska ha särskild utbildning för detta och tillkännager detta för regeringen.
3. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om målgruppsanpassad information om barnets rättigheter och tillkännager detta för regeringen.
4. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om ett stärkt samarbete mellan skola, skolhälsovård och socialtjänst för placerade barn och tillkännager detta för regeringen.
5. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om en systematisk uppföljning av placerade barns fysiska hälsa och tillkännager detta för regeringen.
6. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att skyndsamt bereda LVU-utredningen och tillkännager detta för regeringen.
7. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om prematurt födda barn och tillkännager detta för regeringen.
8. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om en förlängning av stödet för evidensbaserad praktik i socialtjänsten och tillkännager detta för regeringen.
9. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om forskarskolor för socionomer och tillkännager detta för regeringen.
10. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att barn som upplevt våld i nära relationer bör ses och behandlas som brottsoffer och tillkännager detta för regeringen.

11. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om en nationell kunskapssatsning gällande våld och övergrepp mot barn och tillkännager detta för regeringen.

Motivering

Alla barn förtjänar en bra start i livet med kärlek, trygghet och omsorg. När föräldrarna av olika skäl inte förmår ta föräldraansvar och sviktar i sin omsorg har kommunernas socialtjänst det yttersta ansvaret att se till att barn som far illa får skydd och stöd.

Folkpartiet liberalerna har i regeringsställning tillsammans med Alliansen på flera punkter förstärkt barns rättigheter och tydliggjort socialtjänstens ansvar i lag, men det har inte fått tillräckligt genomslag i praktiken. Det är tydligt att mer måste göras för att de allra mest utsatta ska få det stöd de behöver.

Ur ett liberalt perspektiv är det självklart att alla, oavsett ålder, både ges och tillåts ta plats i samhället. Barn ska känna att de tryggt tillåts växa som individer och utvecklas för att kunna ta ansvar för sig själva, sina medmänniskor och sin omgivning. Lika självklart är det att politiken ska utformas i enlighet med Förenta Nationernas (FN) konvention om barns rättigheter.

Stärk barnrättsperspektivet

För att kunna påverka sin situation och vara delaktig är det viktigt att ha tillgång till information, inte minst gällande vilka rättigheter man har. Barn vet sällan vad deras rättigheter innebär eller hur de ska få information. Vi som vuxna bär ansvaret för att säkerställa så att det finns målgruppsanpassad och tillgänglig information, dels om barnets rättigheter, dels kring den situation barnet befinner sig i. Barn har rätt att komma till tals i frågor som rör dem och åsikterna ska beaktas i relation till barnets ålder och mognad. Denna rätt finns inskriven i barnkonventionen vilket innebär att de stater som skrivit under också ska se till så barnen de facto har en möjlighet att utnyttja sina rättigheter. Det kan handla om rätten att få komma till tals i frågor som rör barnet som person, till exempel umgänge, vårdnad och boende eller rätten att få veta vad som ska hända och varför.

För att kunna leva upp till barnkonventionen bör barn erbjudas stöd av personer som har särskilt kompetens för att arbeta med barn i exempelvis rättsprocesser eller utredningar. Den som hör eller förhör ett barn bör ha särskilt utbildning för detta och de instanser som har ärenden som rör barn bör ha rutiner för att säkerställa att barnet får komma till tals.

Information till barn och unga om vart de kan vända sig om de behöver hjälp eller stöd, anpassad för målgruppen, ska finnas tillgänglig där barn och unga är, exempelvis skolan, idrottsplatsen och ungdomsgården.

Särskilt utsatta barn

Placerade barn

Vi vill stärka samarbetet mellan skolan, skolhälsovården och socialtjänsten kring barn som placerats utanför hemmet. Många placerade barn har eftersatta hälsoproblem, och har på grund av omsorgsbrist inte fått gå på rutinmässiga hälsokontroller. Forskning visar att familjehemsplacerade barn har mycket höga överrisker för framtida problem som missbruk, kriminalitet och psykisk ohälsa. Forskningen visar också att godkända skolresultat har en stor skyddande verkan för dessa barn. Skolmisslyckanden hos placerade barn beror också ofta mer på luckor i skolgången och stress i kombination med låga förväntningar än på låg kognitiv förmåga. I några kommuner har man utvecklat modeller för ett strukturerat samarbete mellan skola och socialtjänst kring placerade barns skolgång, och detta har visat på mycket goda resultat.

För många barn är hälsovården bristfällig före placeringen. Kroniska sjukdomar som eksem och astma har lämnats obehandlade och både de vanliga hälsoundersökningarna på BVC och tandvården kan ha varit mer eller mindre obefintlig. Barnen är i behov av såväl vaccinationer som syn- och hörselundersökningar. Många gånger finns också luckor i dokumentationen kring barnens hälsa. För placerade barn är därför en systematisk uppföljning av hälsan extra viktig.

Utöver detta bör LVU-utredningen (SOU 2015:71) beredas skyndsamt. Utredningens förslag skulle innebära stärkt barnrättsperspektiv och ökad rättssäkerhet för barn i samhällets vård, och särskilt för dem som behöver tvångsvård.

För tidigt födda barn

Varje år föds omkring 6 400 barn för tidigt i Sverige. Tack vare en neonatalvård i världsklass överlever de allra flesta, vissa med en så låg födelsevikt som 300 gram. Sverige är i dag ett av de länder som är bäst på att rädda de här barnen till livet.

Att få ett barn som föds för tidigt innebär en kris för de allra flesta av föräldrarna. Många lever i en känslomässig berg- och dalbana som kantas av oro, rädsla och fruktan. När barnet mår så pass bra att det skrivs ut från sjukhuset kan omgivningen lätt tro att allt är frid och fröjd. Men för många följer nu en tid av fortsatt oro, en tid av ständiga återbesök, undersökningar och kontroller. Glädjen av att ha fått ett barn som överlevt kan snabbt vändas till oro för hur det ska gå för den nyblivna familjemedlemmen.

För familjer med infektionskänsliga barn, som de för tidigt födda nästan alltid är, har förkylningsårsongen en helt annan innebörd. För ett infektionskänsligt barn kan samma sjukdom leda till akut behov av respiratorvård. Föräldrar till infektionskänsliga barn får ofta rådet av sjukvården att undvika förskolan. Istället tipsas det om dagmammor eller förlängd föräldradighet. Men dessa familjer får inte fler föräldradagar än andra och dagmammor växer inte på träd i dagens samhälle.

Rent statistiskt går det två prematurfödda barn i varje klass. Trots att studier visar att för tidigt födda barn ofta presterar sämre i skolan, saknar både lärare och skolhälsovård kunskap om den här gruppen och om hur de kan hjälpa barnen att ta vara på sina förmågor och förbättra sina skolresultat.

Samhället är inte rustat för att ta emot dessa barn och deras specifika behov inom BVC, förskola och skola. Föräldrar vittnar om att deras barn inte blir sedda eller förstådda. För dessa måste samhället ta ett bredare och längre ansvar än vad som görs idag. Vården måste göras jämlik. Det ska inte spela någon roll i vilket landsting barnen växer upp. Skolan behöver få resurser för att fortbilda sin personal så att de bättre kan möta dessa barn och anpassa undervisningen till barnens behov, samt blir bättre på att identifiera dem som behöver extra stöd.

Vi anser därför att det måste tas fram ett samlat program för hur de för tidigt födda barnen och deras familjer bäst ska kunna hjälpas inom hälso- och sjukvården, i förskolan och skolan samt i arbetslivet. Detta bör riksdagen ge regeringen tillkänna.

Socialtjänsten

Åren 2011–2015 har regeringen gjort överenskommelser med SKL om att stärka arbetet med evidensbaserad praktik i socialtjänsten. Statskontoret konstaterar i en utvärdering (Statskontoret 2014:18) att överenskommelsen bidragit till verksamhetsutveckling och ökat socialtjänstens förutsättningar att arbeta evidensbaserat, men att det krävs ytterligare insatser för att de stödstrukturer för kunskapsutveckling som har byggts upp i länen ska bestå. Vi menar att det är angeläget att arbetet med att systematisera kunskapsutvecklingen inte avstannar eller förloras och att satsningen därför bör förlängas.

Ett mycket litet antal aktiva socionomer går vidare till forskarutbildning. Ännu färre får sedan så mycket mer kvalificerade arbeten att det motiverar insatsen. Sammantaget medverkar detta till en oönskad brist på yrkesprofessionalisering och specialisering av det avancerade sociala arbetet. Med större forskningsanknytning kan arbetet med bättre uppföljning och mer evidensbaserade insatser i socialtjänsten stärkas.

Forskarskolorna bör utformas med utgångspunkt i de forskarskolor för lärare och förskollärare som alliansregeringen inrättade inom ramen för Lärarlyftet.

Socialekreterarna bör ges möjlighet att gå en forskarutbildning på deltid och vara kvar på sin arbetsplats på deltid. Staten bör bekosta utbildningen medan huvudmännen betalar lönekostnaden, även för den tid som ägnas åt forskarutbildning.

Det är kommunerna som har ansvar för att socialtjänsten har tillräckligt med personal för att utföra sitt arbete. Däremot är det rimligt att tillföra statliga medel för utvecklingsarbete och samordning. Det gäller inte minst inom den sociala barn- och ungdomsvården.

Övergrepp

Våld i nära relationer

Våld mellan föräldrar är en av de största riskfaktorerna för att barn ska misshandlas. Trots att man vet detta utreds allt för sällan barnens situation när en förälder gjort en anmälan om misshandel. I en undersökning av Rädda Barnen menar man att ett av tio barn upplever våld i hemmet. Hälften av dem gör det ofta. Socialtjänstlagen pekar på socialtjänstlagens särskilda ansvar för att ge stöd och hjälp åt de kvinnor som är eller har varit utsatta för våld samt att man ska vara medveten om att barnen kan behöva stöd och hjälp. Vi menar att det behövs tydligare och skarpare direktiv. Det måste säkerställas att barn dels alltid kommer till tals, dels får rätt stöd i samband med anmälningar om våld i nära relationer. Därtill ska barn som upplever våld i nära relationer ses som och behandlas som brottsoffer.

Barn med funktionsnedsättning

Barn är alltid barn men barn med funktionsnedsättningar är extra utsatta för våld, hot och sexuella övergrepp. Dessa barn har ett särskilt behov av stöd och det offentliga har ett stort ansvar för att förhindra övergrepp genom förebyggande insatser. Det första vi behöver göra för att åstadkomma en förändring är att erkänna att problemet existerar.

Barn med funktionsnedsättningar löper större risk att bli mobbade än andra. De blir oftare slagna av sina föräldrar och utsätts oftare för hot och kränkningar. Enligt en rapport från Socialstyrelsen från 2010 är det antagligen så illa att barn med funktionsnedsättning eller långvarig sjukdom blir slagna dubbelt så ofta som friska barn. Det finns undersökningar som säger att risken är 88 % högre.

Familjer med barn som har funktionsnedsättning utsätts för ökad stress. Det gäller allt från att barnen behöver mycket vård till att de har uppmärksamhets- eller koncentrationssvårigheter, vilket givetvis påverkar hela familjen. Barn med exempelvis adhd-problematik kan vara utåtagerande och i en redan stressad situation kan även välfungerande föräldrar förgå sig. I familjer med låg inkomst eller utländsk bakgrund är

riskan ännu större att barnen tvingas bevittna våld mellan vuxna eller själva utsätts för våld i hemmet.

Även om våld är vanligare när det gäller pojkar är flickor extra utsatta. Enligt en undersökning om mäns våld mot kvinnor med funktionsnedsättning uppgav var femte att de tvingats till sex före femton års ålder. Unga flickor med förståndshandikapp löper ännu större risk att bli utsatta för sexuella övergrepp, hot och misshandel eftersom deras förståelse för konsekvenserna av sitt handlande är begränsat. Många gånger handlar det dessutom om övergrepp andra känner till. I många fall uppmärksammas dock inte de signaler barnen ger utan omtolkas till något som hör ihop med funktionsnedsättningen.

De vuxna som finns runt barn med funktionsnedsättningar behöver vara extra uppmärksamma. Personalen i skolan behöver tänka på att elever med funktionsnedsättningar oftare blir mobbade än andra. De som möter barnen och deras familjer inom vård, habilitering och psykiatri behöver ha kunskap om den ökade risken för misshandel och övergrepp.

Övergrepp på nätet

Antalet övergrepp på nätet ökar och lagstiftningen har inte hängtt med. De är svåra att rubricera och kan ibland räknas som olaga hot eller förtal, ibland som kränkande fotografering eller utnyttjande för sexuell posering och ibland som barnpornografiska brott. Samtidigt är mörkertalet mycket stort eftersom så få vågar anmäla.

Det är en stor och svår press på den som är utsatt. Bilderna kan dyka upp var som helst, när som helst. Det som en gång hamnat på internet försvinner aldrig. Övergreppen upprepas om och om igen. Det här ledet leder ofta till psykisk ohälsa och i värsta fall till självmord.

Folkpartiet liberalerna har varit drivande i arbetet mot grooming och skärpt lagstiftning, där nätpedofiler som kontaktar barn i sexuellt syfte kan dömas hårdare enligt den nya groominglagen. Grooming innebär att någon förbereder för ett övergrepp. I de flesta fall handlar det om män som söker kontakt med unga flickor. Kontakten kan sökas via chattforum på internet eller genom kontaktannonser för att sedan successivt odla en relation som är avsedd att leda till en träff i sexuellt syfte.

Det måste vara en prioriterad fråga att skydda våra barn och unga mot sexuella övergrepp och exploatering. Samhällets instanser har inte resurser nog att möta detta. Polisen behöver både fler händer och mer utbildning, det behövs skapas utrymme för den här typen av brott. Därtill behöver den som är utsatt få stöd och hjälp.

Att upptäcka övergrepp

Hur många barn som någon gång utsatts för våld av en förälder eller annan vuxen närstående är svårt att säga. En relativt stor uppmärksamhet gällande våld mot barn under senare år har förmodligen bidragit till fler polisanmälningar men här liksom vid sexuella övergrepp är mörkertalet stort.

Många misshandelsskador och skador som uppkommer vid sexuella övergrepp visar sig i munnen och på huvud och hals hos barn. Tandvården möter nästan alla barn regelbundet och tandläkare har med andra ord goda förutsättningar att kunna upptäcka barn som utsätts för övergrepp eller på annat sätt far illa. Också primärvården möter många av dessa barn där skälet för besöket kan vara något annat men med rätt kunskaper kan även spår och skador efter övergrepp upptäckas vid en vanlig hälsoundersökning.

Alla dessa instanser har liksom skolan och barnomsorgen anmälningsskyldighet men kunskaperna kring hur man upptäcker tecken på övergrepp är låga.

Vi vill genom en nationell kunskapssatsning öka kunskaperna och därmed beredskapen för att identifiera och därmed kunna hjälpa de barn som utsätts för våld och/eller sexuella övergrepp.

Genom en riktad kunskapssatsning och med tydligare direktiv till tandvården och primärvården om hur man upptäcker barn som utsätts för våld eller sexuella övergrepp och en ökad samverkan med socialtjänsten kan fler barn som far illa upptäckas och därmed få hjälp.

Nationell satsning för att främja barn och ungas psykiska hälsa

Den som utsatts för våld och övergrepp mår ofta psykiskt väldigt dåligt. Även bland andra barn och unga ökar den psykiska ohälsan. Studier visar på att upp till var fjärde ung mår dåligt. En stor del av dem söker inte hjälp, ofta för att de inte vet vart de ska vända sig.

Förutom en kunskapssatsning på professionerna som möter barn vill vi också bredda det initiativ som Folkpartiet liberalerna i Stockholms län inlett som handlar om att främja barns psykiska hälsa och göra den nationell. SEYLE-projektet (Saving and Empowering Young Lives in Europe) har i en studie visat att det finns effektiva metoder för att minska den psykiska ohälsan hos unga. Genom att öka medvetenheten om psykisk ohälsa, lära unga att prata om och uppmärksamma psykisk ohälsa och riskbeteenden hos sig själva och hos andra och också genom att ge dem verktyg så minskade inte bara deras självmordstankar och ångest utan också antalet självmordsförsök.

Jan Björklund (FP)

Barbro Westerholm (FP)

Bengt Eliasson (FP)

Erik Ullenhag (FP)

Birgitta Ohlsson (FP)

Said Abdu (FP)

Roger Haddad (FP)

Fredrik Malm (FP)

Mathias Sundin (FP)

Maria Weimer (FP)

Christina Örnebjär (FP)

Emma Carlsson Löfdahl (FP)

Christer Nylander (FP)

Tina Acketoft (FP)

Maria Arnholm (FP)

Robert Hannah (FP)

Mats Persson (FP)

Lars Tysklind (FP)

Allan Widman (FP)